

Iedereen leest: het recht op lezen als mensenrecht

Eva Berghmans

iedereenleest.
meer leesplezier, meer lezers!

Waarom mensenrechten- benadering?

Meer dan aanbevelingen of
vragen aan de overheid, maar
een recht

Een recht van kinderen:
Empowerment! Agency!

Internationaal recht over mensenrechten/ kinderrechten

‘Recht op lezen’ -> niet letterlijk omschreven, maar af te leiden uit verschillende bepalingen over mensen/kinderrechten

WERELD

- **VN-Kinderrechtenverdrag (1989) (KRV) -> Comité**
- **IVESCR (economische, sociale en culturele rechten) en IVBPR (burgerlijke en politieke rechten), ...**

Internationaal recht over mensen/kinderrechten

Europa

RvE Europees Verdrag Rechten van de Mens

Europees Hof voor de
Mensenrechten

EU Handvest van de
Grondrechten

EU Hof van Justitie

NATIONAAL RECHT (grondwet)

Provision Zorg

Belang van het
kind

Non-
discriminatie

Recht om te
(over)leven en zich
te ontwikkelen

Protection Bescherming

Rechthebbende

Toezicht
van ouders
en familie

Participatie

Respect voor
de mening van
het kind:
ontwikkende
capaciteiten

Recht op onderwijs

(Art. 28 KRV)

- Meer dan 'kunnen lezen' (functionele geletterdheid)
- Doel: ontplooiing + waarden en rechten (Art. 29 KRV)
- Vereist (financiële) inspanningen en actieplannen, ook bij budgettaire beperkingen
- Kwalitatieve leesomgeving, ondersteund door professionals
 - Bibliotheken, onderwijs, kinderopvang, ...

Recht op informatie (Art. 13 en 17 KRV)

- Recht om informatie te vergaren, ontvangen en door te geven (art. 13 KRV) – Staten moeten dit recht ‘waarborgen’
- Art. 17 KRV: ‘vervaardiging en verspreiding van kinderboeken aanmoedigen’
- Recht om zelf boeken te kiezen
 - Begeleiding van ouders, leraren, ...
 - Ontwikkellende capaciteiten
 - Toegang tot en ervaring met een ruim aanbod aan boeken en leesmateriaal
 - Leesplezier!

Recht op informatie (Art. 13 KRV)

- Non-discriminatie, gelijkheid, inclusie
 - Bescherming tegen racisme
 - Info over gender en LGBTIQ+ kwesties, beperkingen
- Minderheden en minderheidstalen (moedertaal van het kind)
 - 'Behoeften op het gebied van taal van een kind dat tot een minderheid behoort'
- Positieve verplichting om een verscheidenheid aan leesmateriaal aan te bieden (fictie en non-fictie)
- Censuur versus bescherming!

Vrijheid van meningsuiting (Art.13 KRV)

Recht op vrije tijd, ontspanning en cultuur (Art. 31 KRV)

Rust en vrije tijd

Spel en recreatie

Vrije deelname
aan culturele en
artistieke
activiteiten

-> Tijd om te lezen
+ leesplezier

Hete hangijzers: censuur

Mensenrechten in principe tegen
censuur (verstikkend effect)

MAAR kan nodig zijn om kinderen
te beschermen tegen schadelijke
inhoud/racisme

Verbod op 'gay propaganda' /
informatie over LGBTIQ+kwesties

Rusland, Hongarije/discussies in
Polen, Oekraïne, ...

**Debat over waarden en
normen**

Onschuld + kwetsbaarheid van
kinderen
Ouderlijk toezicht en begeleiding
Traditionele familiewaarden
Bedreiging voor nationale
veiligheid

Toegang tot informatie
Ruime boekenkeuze
Ontplooiing: identiteitsvorming en
leren
Weergave van de samenleving
Aangepast aan leeftijd van het kind

Censuur

- Russische Federatie: Europees Hof voor Mensenrechten ↔ Russisch Grondwettelijk Hof

- Hongarije: rechtszaak hangende bij EU Hof van Justitie

Europese Commissie + advocaat-generaal: grondwaarden van de Europese Unie, met name eerbied voor de menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en de eerbiediging van de mensenrechten (Art. 2 VEU)

→ Straffe uitspraak!

Arrest wordt verwacht!

Andere cases

“Library wars”: drag voorleessessie (Munchen, Duitsland)

Tussenkost in samenstelling van bib-collecties (België) + sluiting van bibliotheken (VK)

Ontslag van ‘woke’ ambtenaren en leraren om bibliotheken, scholen en andere instellingen te vrijwaren (VS, Slowakije)

Catalaanse magazines geweerd uit bibliotheken (Spanje)

Sluiting van bibliotheken (VK: 45/jaar)

Tot slot...

- Lastercampagnes tegen privé-personen
 - Sociale media
 - Extreme religieuze en politieke groepen en individuen
 - Voorbeeld: Pim Lammers (Nederland)
 - strafrecht en burgerlijk recht (schadevergoeding)
- Positief weerwerk:
Charter kernwaarden van de collectie openbare bibliotheken (VVBAD België) + Democratische code voor bibliotheken (Nederland)

Eva.Berghmans@iedereenleest.be

www.iedereenleest.be

iedereenleest.
meer leesplezier, meer lezers!

